

Reanimasyon Yoğun Bakımda Hastası Bulunan Aile Üyelerinde Psikolojik İyi Oluş ile Gereksinimler Arasındaki İlişki

The Relationship of Psychological Well-Being and Family Needs in Family Members with Patients in the Reanimation Intensive Care Unit

¹Nezihe KARA, ²Nevin ONAN

¹Ankara Üniversitesi İbn-i Sina Hastanesi, Ankara, Türkiye

²Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Karabük, Türkiye

Nezihe Kara: <https://orcid.org/0000-0002-6292-0393>

Nevin Onan: <https://orcid.org/0000-0002-3688-507X>

ÖZ

Amaç: Bu araştırma; reanimasyon yoğun bakımda hastası bulunan aile üyelerinde psikolojik iyi oluş ile gereksinimler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirildi.

Materyal ve Metot: Tanımlayıcı ve ilişkisel olan bu araştırma Ankara ilinde yer alan bir üniversite hastanesinde reanimasyon yoğun bakımda yatan hastaların yakınlarından 171 kişi ile gerçekleştirildi. Katılımcı Bilgi Formu, Yoğun Bakım Aile Gereksinim Envanteri (YBAGE) ve Psikolojik İyi Olma Ölçekleri (PİÖÖ) ile toplanan veriler Spearman korelasyon analizi ile değerlendirildi.

Bulgular: PİÖÖ toplam puan ortalamasının $354,37 \pm 46,37$ olduğu; en yüksek alt boyutun diğerleriyle olumlu ilişkiler ($63,04 \pm 10,89$), en düşük alt boyutun ise öz kabul ($56,70 \pm 9,08$) olduğu belirlendi. Güven (3,7) ve bilgi (3,5) gereksinimleri hasta yakınları tarafından en önemli gereksinimler olarak ifade edildi. PİÖÖ diğerleriyle olumlu ilişkiler ve yaşam amaçları alt boyutları ile güven gereksinimi arasında, PİÖÖ özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim ve yaşam amaçları alt boyutları ile bilgi gereksinimi arasında anlamlı pozitif ilişkiler belirlendi (Her biri için $p < 0,05$).

Sonuç: Yoğun bakım sürecinde hasta yakınlarının özellikle bilgi ve güven gereksinimlerini belirlemelerinde psikolojik iyilik durumlarının önemli bir etken olacağı söylenebilir. Bu sonuçlar doğrultusunda yoğun bakım hemşiresinin ailenin gereksinimlerini etkin olarak belirleyebilmesi için hasta yakınlarının psikolojik iyilik durumlarını arttıracak girişimlere odaklanmasının etkili olacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile üyeleri, psikolojik iyi olma, yoğun bakım

ABSTRACT

Objective: This research was carried out to evaluate the relationship between psychological well-being and needs in family members who have patients in the reanimation intensive care unit.

Materials and Methods: This descriptive and relational research included 171 relatives of patients in the reanimation intensive care of a university hospital in Ankara. The data were collected by using Participant Information Form, Psychological Well-Being Scale (PWBS) and Critical Care Family Needs Inventory (CCFNI), were evaluated with Spearman correlation analysis.

Results: The mean total score of PWBS was 354.37 ± 46.37 . It was determined that the highest sub-dimension was positive relations with others (63.04 ± 10.89), and the lowest sub-dimension was self-acceptance (56.70 ± 9.08). Trust (3.7) and information (3.5) needs were expressed as the most important needs by the relatives of the patients. Significant positive relationships were determined between the PWBS positive relationships with others and life goals sub-dimensions and the need for trust, and between the PWBS autonomy, environmental dominance, individual development and life goals sub-dimensions and the need for information ($p < 0.05$ for each).

Conclusion: In the intensive care process, it can be said that the psychological well-being of the relatives of the patients will be an important factor in determining their information and trust needs. In line with these results, it is predicted that it will be effective for the intensive care nurse to focus on interventions that will increase the psychological well-being of patients' relatives so that they can effectively determine the needs of the family.

Keywords: Family members, intensive care, psychological well-being

Sorumlu Yazar / Corresponding Author:

Nevin Onan
Karabük Üniversitesi Demir Çelik Kampüsü Sağlık Bilimleri
Fakültesi Hemşirelik Bölümü Merkez/ Karabük, Türkiye
Tel: +90 (370) 418 71 90
E-mail: nevinonan@karabuk.edu.tr

Yayın Bilgisi / Article Info:

Gönderi Tarihi/ Received: 13/03/2022
Kabul Tarihi/ Accepted: 02/11/2022
Online Yayın Tarihi/ Published: 10/12/2022

GİRİŞ

Yoğun bakıma yatma hasta ve aileleri için genellikle travmatik bir durum olarak değerlendirilmektedir.^{1,2} Son yıllarda yoğun bakımlarda aile odaklı tedavi yaklaşımı önem kazanmıştır. Bu yaklaşımda hasta gereksinimlerine odaklanmanın yanı sıra aile ile uygun iletişimi sağlamak, aileye haber, bilgi ve eğitimi periyodik olarak sunmak, fiziksel konforu sağlamak; duygusal ve manevi desteği sağlamak, tedavi sürecine gerekirse ailenin yanı sıra arkadaşlarını da dahil etmek temel kriterler olarak sıralanmaktadır.³

Yoğun bakım sürecinde hasta ve ailelerin duruma/ sürecine ve hastalığa verdikleri tepkileri anlayabilmek, gereksinimlerini etkin bir şekilde belirleyebilmek, bu süreci etkileyebilecek ilişkili faktörleri tanımlayabilmek hemşirelik bakımının önemli bir aşamasıdır ve hemşirenin yoğun bakımda hastası bulunan aile üyeleri ile sağlıklı ve etkin iletişimi geliştirmesini kolaylaşmaktadır. Yoğun bakımda yatan hastaların aile üyelerinin yaşadıkları süreci ele alarak ve belirlenmiş gereksinimler için uygun müdahaleleri yapmanın ailenin ruhsal yükünü hafiflettiği, memnuniyeti ve yaşam kalitesini arttırdığı ve psikolojik zorlanmayı azalttığı belirlenmiştir.^{4,5}

Psikolojik iyi oluş Ryff tarafından 1989 yılında tanımlanmış bir kavram olup kişinin zorluklar ile karşılaştığında anlamlı bir yaşam için kişinin var olan potansiyellerini kullanabilmesi ve kendini gerçekleştirme anlamında değerlendirilmekle birlikte, iyi düzeyde psikolojik işlevsellik, deneyim, gelişme ve özgünlük gibi kavramları içinde barındırmaktadır.⁶⁻⁹ Bu açıdan bakıldığında psikolojik iyi oluşu yüksek hasta yakınlarının gereksinimlerini karşılamada daha fazla işlevsellik gösterebilecekleri söylenebilir.

Gerek hastaların durumu gerekse yoğun bakımda uygulanan tedavi ve bakım açısından yüksek düzeyde karmaşıklık ile karakterize edilen yoğun bakım birimlerine hastanın kabul edilmesi, aile için stres ve krize neden olmakta; aile üyeleri şok, öfke, umutsuzluk, sevdiklerini kaybetme korkusu gibi birçok duygu ile yüzleşmek zorunda kalabilmektedirler.^{2,10-12}

Yapılan çalışmalarda yoğun bakım ünitesinde yatan hastaların aile üyelerinde yüksek oranlarda kaygı, stres, depresyon ve post travma tepkisi görüldüğü belirlenmiştir.^{7,13} Yoğun bakım süreciyle ve hastayla ilgili yeterli bilgiye sahip olmayan, hastalarının aldığı tedavi ve bakım hususunda güvensizlik duyan, hastanın durumundaki ani değişimler, yakınlarını yeteri kadar görememe ve olumsuzluklarda yüzleşme hasta yakınlarında, fiziksel tepkilerin yanı sıra yoğun psikolojik tepkiler yarattığı literatürde yer almaktadır.^{5,11} Hasta yakınları birçok farklı şekilde bu zorlu süreçle baş etmeye ve duruma yönelik olarak ortaya çıkabilen gereksinimlerini karşılamaya çalışmaktadırlar.¹²⁻¹⁴

Yoğun bakımda hastası bulunan aile üyelerinin ge-

reksinimlerine yönelik yapılan çalışmalarla hastası hakkında ve süreçle ilgili bilgilendirme ve güvenlik gereksinimlerinin en önemli gereksinimler olduğu ortaya konmuştur.^{1,13,15-18} Bu gereksinimlerin karşılanmasında yoğun bakımda görev yapan hekim ve hemşireler önemli bir konumdadır.^{3,14,19} Hemşirelik bakımının amacı sağlıklı/hasta bireyin ve ailesinin gereksinimlerini karşılama ve en kısa zamanda onları bağımsız hale getirerek yaşam kalitelerini arttırmaktır. Bu amaçla birlikte acil, kritik ve karmaşık hasta bakım gereksinimlerini karşılayabilecek yetkinliğe sahip olan yoğun bakım hemşiresi; tanılayıcı, koruyucu ve rehabilite edici girişimler ve gelişmiş sorun çözme becerisi ile hasta ve ailenin fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden güçlenmesini sağlamaktadır.²¹ Yoğun bakım hemşireleri holistik ve aile merkezli hemşirelik bakımını verirken bireylerin psikolojik durumlarına da odaklanmalı ve bunun için gerektiğinde konsültasyon liyezon psikiyatriden destek alabilmelidirler.

Tüm bu bilgiler doğrultusunda yoğun bakımda hastası olan aile üyelerinin psikolojik iyi oluş halinin yaşadıkları süreci yönetebilmelerini etkileyebileceği düşünülmüştür. Bu bağlamda çalışma reanimasyon yoğun bakımda hastası bulunan aile üyelerinde psikolojik iyi oluş ile gereksinimler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

MATERYAL VE METOT

Etik Durum: Araştırma için Karabük Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onay (Tarih: 28.02.2018, karar no: 3/16), Ankara Üniversitesi İbn-i Sina Hastanesi'nden yazılı kurum izni ve çalışmada kullanılan ölçekler için e-mail yoluyla kullanım izni alınmıştır. Gönüllülük ilkesi doğrultusunda hasta yakınlarından yazılı onam alınmıştır.

Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olan bu çalışma Ankara Üniversitesi İbn-i Sina Hastanesi'nde Nisan-Eylül 2018 tarihleri arasında yapılmış ve çalışma kapsamına her hastanın bir yakını alınmıştır. Yoğun bakım ünitesinde yatan hastanın birinci dereceden yakını olan, çalışmaya katılmayı kabul eden, kendi ifadesi doğrultusunda psikiyatrik bir tanı ve tedavi almamış olanlar araştırmaya dahil edilmiş ve 301 kişiye ulaşılmıştır. Dört hasta yakınında psikiyatrik bir tanı olması, 97 kişinin araştırmayı kabul etmemesi, 29 kişinin veri toplama araçlarını eksik doldurması nedeniyle araştırma 171 kişi ile gerçekleştirilmiştir.

Verilerin toplanması: Çalışma kapsamına alınan hasta yakınları ile görüşülerek araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Sonrasında katılımcılara yeterli süre ayrılarak veri toplama araçları verilerek doldurmaları istenmiştir. Veri toplama saatleri ziyaret saatlerini etkilemeyecek şekilde düzenlenmiş, daha çok ziyaret öncesi veya sonrası

hasta yakınlarıyla görüşülmüştür. Bu zaman sürecinde dolduramayacak hasta yakınlarına başka bir hasta ziyaretinde alınmak üzere veri toplama araçları verilmiştir. Cevaplama süresinin yaklaşık 20 dakika sürdüğü görülmüştür.

Veri Toplama Araçları: Çalışmada veriler “Katılımcı Bilgi Formu”, “Psikolojik İyi Olma Ölçekleri” ve “Yoğun Bakım Ünitesi Aile Gereksinim Envanteri” kullanılarak toplanmıştır.

Katılımcı Bilgi Formu: Hasta ve hasta yakınlarının özelliklerini içeren 19 sorudan oluşmaktadır.

Psikolojik İyi Olma Ölçekleri (PİÖÖ): Ryff²¹ tarafından geliştirilen ölçek 84 maddeden ve altı alt boyuttan oluşmaktadır. Her alt boyut 14 madde içermekte ve 6’lı likert tipinde cevaplanmaktadır. Ölçekten 84 ile 504 arasında puan alınmakta olup puanın azalması psikolojik iyi oluş düzeyinin düştüğünü gösterir. Türkçe uyarlaması Akın (2008) tarafından yapılmış olan ölçeğin ve alt boyutlarının iç tutarlılık katsayıları 0,87 ile 0,96 arasında bulunmuştur.²² Bu çalışma için ise 0,66 ile 0,93 arasında değişmiştir.

Yoğun Bakım Aile Gereksinim Envanteri (YBAGE): Yoğun bakımdaki hastaların ailelerinin gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiş, 45 maddeden ve 4 alt boyuttan (Bilgi, Güven, Destek ve Yakınlık, Rahatlık) oluşan bir değerlendirme aracıdır. Her madde için 1-4 arası puanlama yapılmaktadır. Envanterin bir kesme puanı ve toplam

puanı yoktur. Alt boyutlara göre aritmetik puan ortalaması arttıkça gereksinim artmakta olarak yorumlanmaktadır. Türkçe geçerlik güvenilirliği İşeri (2010) tarafından yapılmış ve 4 alt boyuttan oluşmuştur. Bu alt boyutların güvenilirlik katsayıları 0,77 ile 0,87 arasında olup toplam envanter için 0,88 olarak bulunmuştur.²³ Bu çalışma için ise 0,74 ile 0,92 arasında hesaplanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi: Araştırmada elde edilen veriler SPSS programıyla değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı olarak sayı/yüzde, ortalama, standart sapma ve ortanca verilmiştir. Kolmogorov-Smirnov normallik testi yapılarak dağılımın normal olmadığı görülmüş ($p < 0,05$) ve yapılan karşılaştırmalarda parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Psikolojik iyi oluş ile gereksinimler arasındaki ilişki Spearman Korelasyon Analizi kullanılarak %95 güven aralığında ve %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan hasta yakınlarının yaş ortalaması $39,20 \pm 10,65$ olup, %58,5’i kadın ve % 51,5’i üniversite mezunudur. Hasta yakınlarının % 94,2’sinin daha önce yoğun bakım deneyiminin bulunmadığı ve %66,7’sinin ilk defa yoğun bakımda bir hastanın yakını olduğu belirlendi. Hastaların yaş ortalamasının $57,77 \pm 16,48$, yoğun bakım süresinin $44,62 \pm 4,17$ gün olduğu belirlendi (Tablo 1).

Tablo1. Hasta ve hasta yakınlarının bireysel özelliklerinin dağılımı.

Özellikler		Sayı (%)	Özellikler		Sayı (%)
Yaş	Mean (SD)	39,20 (10,65)	Hastanın Yaşı	Mean (SD)	57,77 (16,48)
	Min-Max	21- 76		Min-Max	20-95
Cinsiyet	Erkek	71 (41,5)	Yoğun Bakımda Kalma Süresi	Mean (SD)	44,62 (74,17)
	Kadın	100(58,5)		Min-Max	1-385 gün
Öğrenim Durumu	İlköğretim	12 (7,0)	Hastanın Hastalık Çeşidi	Tek Hastalık	59 (34,5)
	Ortaöğretim	15 (8,8)		Birden çok hastalık	112 (65,5)
	Lise	45 (26,3)	Hasta ile Yakınlık Derecesi	Annesi	6 (3,5)
	Üniversite	88 (51,5)		Babası	2 (1,2)
	Lisansüstü	11 (6,4)		Oğlu	44 (25,7)
Düzenli İlaç Kullanımı	Var	34 (19,9)		Kızı	62 (36,3)
	Yok	137 (80,1)		Kardeşi	41 (24,0)
Kronik Hastalık	Var	45 (26,3)	Eşi	16 (9,3)	
	Yok	126 (73,7)	Ziyaret Süresi	Mean(SD)	24,26 (11,89)
Yoğun Bakım Deneyimi	Var	10(5,8)		Min-Max	3-60dk
	Yok	161(94,2)	Ziyaret Süresi Yeterliliği	Yeterli	101(59,1)
Daha önce yoğun bakımda hasta yakını olma	Evet	57(33,3)		Yetersiz	70(40,9)
	Hayır	114(66,7)	Hasta hakkında alınan bilginin yeterliliği	Yeterli	152(88,9)
		Yetersiz		19(11,1)	

Tablo 2. PİÖÖ ve YBAGE puan ortalamalarının dağılımı.

Puanlar		Madde sayısı (Min.-Max. Puan)	Mean±SD	Median (Min.- Max.)
PİÖÖ-Toplam Puan		14(84-504)	354,37±46,48	354 (160-470)
PİÖÖ-Alt Boyutlar	Özerklik	14 (14-84)	57,10±8,75	56 (25-79)
	Çevresel Hakimiyet	14 (14-84)	57,37±9,75	58 (27-84)
	Bireysel Gelişim	14 (14-84)	60,54±9,69	61 (27-84)
	Diğerleri ile Olumlu İlişkiler	14 (14-84)	63,04±10,89	64 (19-82)
	Yaşam Amaçları	14 (14-84)	59,63±8,10	60 (37-84)
	Öz Kabul	14 (14-84)	56,70±9,08	58 (25-75)
YBAGE	Destek ve Yakınlık	15(15-60)	44,81±6,91(3,0)*	45 (21-60)
	Güven	9 (9-36)	33,26±2,82 (3,7)*	34 (24-36)
	Bilgi	12(12-48)	41,75±4,38 (3,5)*	42 (28-48)
	Rahatlık	8(8-32)	23,06±4,04(2,8)*	23 (12-32)

*: Aritmetik ortalama.

Çalışma kapsamına alınan hasta yakınlarının PİÖÖ toplam puan ortalamasının 354,37±46,48 olduğu belirlendi. En yüksek puan ortalamasının Diğerleriyle Olumlu İlişkiler alt boyutunda (63,04±10,89) en düşük puan ortalamasının ise Öz Kabul alt boyutunda olduğu (56,70±9,08) bulundu. Diğer alt boyutlara yönelik bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Hasta yakınlarının YBAGE’den aldıkları alt boyut puan ortalamalarının destek ve yakınlık için 44,81±6,91, güven için 33,26±2,82, bilgi için 41,75±4,38 ve rahatlık için 23,06±4,04 olduğu belirlendi. Gereksinimlerin alt boyut puan ortalamaları aritmetik ortalamalara göre sıralandığında en önemli gereksinimlerin güven (3,7) ve bilgi (3,5) olduğu saptandı (Tablo 2).

Psikolojik iyi oluş durumu ile aile gereksinimleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde; PİÖÖ toplam puan ile YBAGE’nin sadece bilgi alt boyutu arasında ($p=0,002$; $r=0,237$) pozitif yönde bir ilişkinin olduğu saptandı (Tablo 3).

PİÖÖ Diğerleri ile olumlu ilişkiler ve yaşam amaçları alt boyutları ile güven gereksinimi arasında, PİÖÖ çevresel hakimiyet, özerklik, yaşam amaçları ve bireysel gelişim alt boyutları ile bilgi gereksinimi arasında anlamlı pozitif ilişkiler belirlendi (Her biri için $p<0,05$). Rahatlık gereksinimi ile PİÖÖ diğerleri ile olumlu ilişkiler alt boyutunda pozitif yönlü bir ilişki saptanmışken ($p=0,048$; $r=0,150$) destek ve yakınlık gereksinimi ile PİÖÖ toplam puan ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptandı (Tablo 3).

Tablo 3. PİÖÖ ve YBAGE arasındaki ilişkiler.

PİÖÖ	YBAGE			
	Destek ve Yakınlık r^* ; p	Güven r^* ; p	Bilgi r^* ; p	Rahatlık r^* ; p
Özerklik	0,009; 0,906	0,041; 0,593	0,169; 0,027	-0,058; 0,453
Çevresel Hakimiyet	-0,003; 0,967	0,026; 0,737	0,333; <0,001	-0,087; 0,256
Bireysel Gelişim	0,003; 0,971	0,088; 0,250	0,286; <0,001	-0,078; 0,312
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler	0,018; 0,812	0,193; 0,011	0,074; 0,335	0,150; 0,048
Yaşam Amaçları	0,033; 0,688	0,199; 0,009	0,213; 0,005	0,078; 0,310
Öz Kabul	0,060; 0,432	0,043; 0,576	0,070; 0,365	-0,014; 0,851
PİÖÖ-Toplam Puan	0,008; 0,912	0,114; 0,138	0,237; 0,002	-0,013; 0,864

*: Spearman korelasyon testi.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yoğun bakıma hastanın kabul edilmesi, şüphesiz her birey için yönetilmesi çok zorlu bir süreçtir. Bu süreçte aile üyeleri psikolojik olarak zorlanma yaşayabilir ve bazı gereksinimler daha önemli hale gelebilir.^{24,25} Temel gereksinimlerin karşılanıp karşılanmaması bireylerin olaylara, durumlara ve hayata bakışını etkileyerek psikolojik iyi oluş durumunu farklılaştırabilir.^{7,19,26} Bu çalışmada psikolojik iyi oluş ile

aile gereksinimlerinin birbirini etkiledikleri saptanmıştır. Güven ve bilgi gereksiniminin daha önemli olarak algılandığı, genel psikolojik iyi oluş ile bilgi gereksinimi arasında pozitif bir ilişkinin olduğu, diğerleri ile olumlu ilişkiler boyutunda psikolojik iyi oluş artarken hasta yakınlarında güven ve rahatlık gereksinimlerinin de arttığı belirlenmiştir. Birlikte değerlendirildiğinde bu bulgular yaşanan zorlu süreçte hasta yakınlarına yapılacak yeterli ve doğru

bilgilendirmede, güven ve rahatlık sağlanmasında hasta yakınları ile hasta, diğer aile üyeleri ve sağlık çalışanları arasında kurulan olumlu ilişkilerin önemine vurgu yapar niteliktedir. Bu çerçevede yoğun bakım hemşireleri hasta ve hasta yakınları ile etkin iletişim kurarak bakım alan bireylerin ve ailelerin kaynaklarını, bireylerin bütünlüğünü ve kişiler arası ilişkilerini desteklemeye, bakım alan bireyler ve çevre arasındaki etkileşimi güçlendirmeye yardım etmektedir.²⁷ Yoğun bakımda yatan hastaların yakınlarıyla yapılan çalışmalarda; erişilebilir, anlaşılır ve dürüst bilgi almanın ve sağlık ekibi üyeleri ile olumlu ilişkiler kurmanın hasta yakınlarında güven duygusu yarattığı ve dolayısı ile bilgi gereksiniminin daha rahat karşılandığı vurgulanmaktadır.^{1,4,6}

Boyutlarının kapsamına göre psikolojik iyi oluş değerlendirildiğinde; özellikle kişinin kendi istek ve gereksinimlerine göre çevresini yetkin bir şekilde yönlendirebilme potansiyeli anlamına gelen çevresel hakimiyet boyutu ve kişinin yaşam amacını oluşturan inançları çerçevesinde geçmiş ve şimdiki yaşamının bir anlamı olduğunu düşünmeyi belirten yaşam amaçları alt boyutlarının mevcut gereksinimleri algılamayı etkileyeceği söylenebilir.^{7,8} Psikolojik iyi olma alt boyutları ile gereksinimler arasındaki ilişkiye yönelik mevcut çalışma bulguları değerlendirildiğinde özellikle bilgilendirme ve güven gereksiniminin ortaya konması, belirlenmesi ve karşılanmasının hasta yakınlarının özerklik durumlarını arttırdığı, bireysel gelişimlerine katkıda bulunduğu, yaşanan çevreyi düzenleme ve yaşam amaçlarına yön verme alanında psikolojik iyiliği arttırdığı şeklinde yorumlanabilir. Aynı zamanda bu bulgu, bu alanlarda yüksek psikolojik iyiliğe sahip olan hasta yakınlarının içinde bulunduğu duruma göre gereksinimlerini etkin olarak belirleyebildiği, ifade edebildiği ve gereksinimlerini karşılayabilmek için davranışta bulunabildiği şeklinde de yorumlanabilir. Literatürde yoğun bakımda hastası olan aile üyelerinin gereksinimlerinin depresyon, anksiyete, başetme yeterliliği, doyum ve memnuniyetle ilişkili olduğunun belirtilmiş olması^{5,6,14} çalışma bulgusunu destekler niteliktedir.

PİÖÖ'den alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar göz önüne alındığında reanimasyon yoğun bakımda hastası olan aile üyelerinin genel psikolojik iyi olma durumlarının orta düzeyin biraz üzerinde olduğu söylenebilir. PİÖÖ alt boyut puan ortalamalarına göre ilk üç sıraya bakıldığında diğerleri ile olumlu ilişkiler, bireysel gelişim ve yaşam amaçları alanlarında aile üyelerinin psikolojik iyi oluşlarının yüksek olduğu belirlendi. Yoğun bakım süreci hem hasta hem de hasta yakını için hayati ciddi şekilde etkileyen durumsal bir kriz ve stresli bir yaşam olayı olarak değerlendirilmektedir. Yaşanan bu stresli durumla başa çıkmada kişinin olayı nasıl algıladığının bilinmesi ve sosyal destek sistemlerini işler hale

getirilmesi önemli görülmektedir.¹² Psikolojik iyi olmanın stres ve depresyonla negatif ilişkisi^{28,29} ve algılanan sosyal destek ile pozitif ilişkisi³⁰ göz önüne alındığında yüksek psikolojik iyi oluşun hasta yakınlarının yaşadıkları stresi yönetmelerinde önemli bir kaynak olabileceği anlamına gelebilir. Mevcut çalışma bulguları bu literatür bilgisi çerçevesinde düşünüldüğünde hasta yakınlarının diğerleri ile ilişkiler kurarak sosyal desteklerini arttırdıkları ve içinde buldukları sürece yönelik duygu ve deneyim paylaşımında bulunarak kendilerini iyi hissettikleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca yaşanan sürecin hasta yakınları tarafından bireysel gelişimlerine katkı sağlayan ve yaşam amaçlarını tekrar değerlendirme fırsatı sunan bir durum olarak algılandığı, bu nedenle bu alanlarda iyilik halinin de yüksek olduğu varsayılabilir.

Psikolojik iyi oluşun bir boyutu olan öz kabul, geçmiş yaşamına ve kişinin kendisine ilişkin olumlu değerlendirmelerini kapsayan bir boyuttur.^{7-9,21,22} Çalışmada bu boyut puan ortalaması en düşük olarak belirlenmiş ve aile üyelerinde öz kabule yönelik iyi oluşun gereksinimlerle ilişkisi saptanmamıştır. Bu sonuç kendilerini düşünmek yerine hasta yakınlarının hastalarının iyileşmesine, güvenliğine ve yaşadıkları zorlu sürece daha fazla odaklandıklarını gösterebilir.

Sonuç olarak, reanimasyon yoğun bakım biriminde hastası bulunan aile üyelerinde psikolojik iyi olma durumu ile gereksinimler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada psikolojik iyi olma durumunun gereksinimlerle ilişkili olduğu, her iki durumun birbirini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar doğrultusunda, yoğun bakım hemşirelerinin bakım sürecinde hasta ailelerinin gereksinimlerini daha etkin belirleyebilmek ve hasta ailelerinde psikolojik zorlanmayı azaltmak için hasta ailelerini süreçle ilgili bilgilendirmesi, bu süreçte güvene dayalı bir ortam ve iletişimi oluşturmalarının kritik öneme sahip olduğu söylenebilir. Yoğun bakım hemşirelerinin verecekleri bakımın kalitesini arttırabilmeleri açısından psikolojik iyi oluş durumunu yükseltmede hasta yakınlarının bilgi ve güven gereksinimlerini öncelikli olarak karşılamaları, sosyal kaynaklarını ve sosyal destek sistemlerini işler hale getirmeleri, hasta yakınlarına stresle başetme becerisi kazandırmaları yanı sıra konsültasyon liyezon psikiyatri birimleri ile bu açıardan iş birliği içinde çalışmaları önerilmektedir. Çalışmada gereksinimlerin karşılanıp karşılanmama durumunun değerlendirilmemiş olması araştırmanın sınırlılığı olarak düşünülmüştür. Ayrıca çalışmanın sadece reanimasyon yoğun bakım ünitesinde yapılmış olması nedeniyle bulgu ve sonuçlar bu birimle sınırlıdır.

Etik Komite Onayı: Çalışma Karabük Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

(Tarih: 28.02.2018, Karar No: 3/16) tarafından onaylanmıştır. Çalışma uluslararası deklarasyon ve kılavuzlara uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Yazar Katkıları: Fikir- NK, NO; Denetleme-NO; Malzemeler- NK; Veri toplanması ve/veya işlemesi- NK; Analiz ve/veya yorum- NK, NO; Yazıyı yazan- NO.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Diğer Bilgi: Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Bilimi Anabilim dalı yüksek lisans tez çalışması olan bu çalışma 3. Uluslararası Klinik Hemşirelik Araştırmaları (3.International Clinical Nursing Research Congress 2020) Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

1. Ågård AS, Hofhuis JG, Koopmans M, et al. Identifying improvement opportunities for patient-and family-centered care in the ICU: Using qualitative methods to understand family perspectives. *Journal of critical care*. 2019;49:33-37.
2. Silva NR, Fortunatti CP, Muñoz YM, Rojas MA. The needs of the relatives in the adult intensive care unit: Cultural adaptation and psychometric properties of the Chilean-Spanish version of the Critical Care Family Needs Inventory. *Intensive and Critical Care Nursing*. 2017;43:123-128.
3. Derbent A, Şahin AS, Salihoğlu Z. Yoğun bakımda aile odaklı hasta tedavi yönetimi. İçinde: Kızılkaya M, ed. *Yoğun Bakım Çalışma Modelleri ve Etik Problemler 1*. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2019:39-42.
4. Kynoch K, Chang A, Coyer F, McArdle A. The effectiveness of interventions to meet family needs of critically ill patients in an adult intensive care unit. *JBI Database Syst. Rev. Implement. Rep*. 2016;14:181-234. doi:10.11124/jbisrir-2016-2477
5. Öztürk E, Cerit B. Yoğun bakımda hastası olan aile bireylerinin gereksinimlerinin karşılanması ile memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*. 2021;9(1):55-70. doi:10.33715/inonusaglik.815585
6. Scott P, Thomson P, Shepherd A. Families of patients in ICU: A scoping review of their needs and satisfaction with care. *Nursing Open*. 2019;6:698-712. doi:10.1002/nop2.287
7. Ryff CD. Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1989;57(6):1069-1081.
8. Tangör BB, Curun F. Psikolojik iyi oluşun yordayıcıları olarak bireysel farklılıklar: Özgünlük, benlik saygısı ve sürekli kaygı. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2016;5(4):1-13.
9. Ümmet D, Yalın HS. Üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi oluşu artırmaya yönelik bir psikoeğitim programının etkililiğinin sınanması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2020;24(3):575-587.
10. Abdel-Aziz AL, Ahmed SES, Younis GAH. Family needs of critically ill patients admitted to the intensive care unit, comparison of nurses and family perception. *American Journal of Nursing Science*. 2017;6(4):333-346. doi:10.11648/j.ajns.20170604.18
11. Opuş B, Gök F, Kılıçaslan A, Yosunkaya A. Yoğun bakım hastalarının akut fizyolojik durum değişiklikleri ile hasta yakınlarında görülen anksiyete ve uyku bozukluğu ilişkisi. *Selcuk Med J*. 2020;36(4):333-337.
12. Erdoğan N. Yoğun bakım ünitesinde yatan hastaların yakınlarının gereksinimleri ve stresle başleme tarzlarının belirlenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*. Nevşehir, Türkiye. 2019.
13. Padilla-Fortunatti C, Rojas-Silva N, Amthauer-Rojas M, Molina-Muñoz Y. Needs of relatives of critically ill patients in an academic hospital in Chile. *Enfermería Intensiva (English ed.)*. 2018;29(1):32-40.
14. Kynoch K, Chang A, Coyer F, McArdle A. Developing a model of factors that influence meeting the needs of family with a relative in ICU. *Int J Nurs Pract*. 2019;25(1):e12693. doi:10.1111/ijn.12693
15. Karahan E, Akın N, Çelik S. Yoğun bakımda yatan hastaların deneyimleri ve aile gereksinimlerinin incelenmesi. *ADYÜ Sağlık Bilimleri Derg*. 2020;6(2):140-149. doi:10.30569.adiyamansaglik.710495
16. Alsharari AF. The needs of family members of patients admitted to the intensive care unit. *Patient Preference And Adherence*. 2019;13:465-473. doi:10.2147/PPA.S197769
17. Ulutaşdemir N, Arık M, Tına H. Yoğun bakım ünitesinde yatan hastaların aile üyelerinin gereksinimlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*. 2018;29:99-114. doi:10.17363/SSTB.2018.29.14
18. Liew S, Tk D, Gk G, Rk M, Ngu J, Ng L. Need domains of family members of critically-ill patients: A Borneo perspective. *Borneo Journal of Medical Sciences (BJMS)*. 2018;12(2):27-34. doi:10.51200/bjms.v12i2.1222
19. Hamilton R, Keinpell R, Lipman J, Davidson JE. International facilitators and barriers to family engagement in the ICU: Results of a qualitative analysis. *Journal of Critical Care*. 2020.

- doi:10.1016/j.jerc.2020.04.011
20. Bozkurt G, Türkmen E. Yoğun bakım hemşireliğinde sertifika programları. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*. 2019;23(2):107-113.
  21. Ryff CD, Singer B. Psychological well-being: meaning, measurement and implications for psychotherapy research. *Psychotherapy and Psychosomatics*. 1996;65(1):14-23.
  22. Akın A. Scales of psychological well-being: A study of validity and reliability. *Educational Science: Theory & Practice*. 2008;8:721-750.
  23. İşeri Ö. Yoğun bakım ünitesinde hastası olan aile bireyleri ve hemşireler tarafından algılanma durumu. Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Sivas, Türkiye. 2010.
  24. Mitchell M, Dwan T, Takashima M, et al. The needs of families of trauma intensive care patients: A mixed methods study. *Intensive Crit Care Nurs*. 2019;50:11-20. doi:10.1016/j.iccn.2018.08.009
  25. Meneguín S, de Souza Matos TD, Miot HA, Pollo CF. Association between comfort and needs of ICU patients' family members: A cross-sectional study. *Journal of Clinical Nursing*. 2019;28(3-4):538-544.
  26. Kermen U, Sarı T. Üniversite öğrencilerinde ihtiyaç doyumu ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2014;14(2):175-185.
  27. Sarı T, Özkan B. Yoğun bakımda çalışan hemşirelerin iletişim becerileri ile hasta bakımı konusunda zorluk yaşadıkları durumlara ilişkin yaklaşımların belirlenmesi. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*. 2019;23(2): 64-72.
  28. Smith GD, Yang F. Stress, resilience and psychological well-being in Chinese undergraduate nursing students. *Nurse Education Today* 2017;49:90-95.
  29. Demir R, Tanhan A, Çiçek İ, Yerlikaya İ, Çırak Kurt S, Ünverdi B. Yaşam kalitesinin yordayıcıları olarak psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumu. *Yaşadıkça Eğitim*. 2021;35(1):192-206.
  30. Aydın A, Kahraman N, Hiçdurmaz D. Hemşirelik öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve psikolojik iyi olma düzeylerinin belirlenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 2017;8(1):40-47.